

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

ЗАТВЕРДЖЕНО
гуманітарно-педагогічний факультет
19 червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ОСНОВИ ГЕОПОЛІТИКИ ТА ГЕОСТРАТЕГІЇ

Галузь знань 29 Міжнародні відносини

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, кандидат історичних наук, доцент Асатуров С. К.

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни

Освітня компонента «Основи геополітики та геостратегії» входить до дисциплін спеціальної професійної підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» зі спеціальності 291 - «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Курс «Основи геополітики та геостратегії» вивчається студентами спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» на III курсі протягом VI семестру.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	бакалавр	
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Освітня програма	«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)		
Форма контролю	<u>Екзамен</u>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна	заочна
Рік підготовки	3	
Семестр	6	
Лекційні заняття	15 год.	
Практичні, семінарські заняття	15 год.	
Лабораторні заняття	год.	
Самостійна робота	90 год.	
Індивідуальні завдання	год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	2 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни:

оволодіння ЗВО знаннями в галузі теорії геополітики; розширення та поглиблення знань про країни, регіони та про світ загалом; формування стійкого уявлення про закономірності взаємодії геополітичних факторів, державної зовнішньої політики, а також навичок аналізу геостратегії суб'єктів міжнародних відносин, визначення ролі і місця України у сучасному геополітичному просторі.

Засвоївши матеріал курсу «Основи геополітики та геостратегії», студент матиме уявлення про формування міжнародних відносин та еволюцію міжнародних систем, вмітиме визначати причини, сутність та наслідки тих чи інших історичних подій, зможе самостійно аналізувати ключові історичні тенденції становлення світової політики.

При цьому стратегічним завданням є формування у студентів чіткої, логічно

послідовної і структурованої системи знань та уявлень щодо своєї майбутньої професійної підготовки.

Набуття компетентностей.

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що вони характеризуються комплексністю та невизначеністю умов і передбачають застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

- Загальні компетентності (ЗК)

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

- Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних (фахових) відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

Програмні результати навчання

РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

РН02. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих Конфліктів.

РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

РН04. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.

РН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

РН07. Здійснювати опис та аналіз міжнародної ситуації, збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.

РН11. Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні.

1. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні підвалини науки геополітики, основні етапи її становлення.												
Тема 1. Геополітика та геостратегія як наукові дисципліни: поняття, об'єкт, предмет дослідження.	14	2	2			4						
Тема 2. Становлення та теоретичні засади класичної геополітики.	14	2	2			6						
Тема 3. Геополітичні епохи.	20	2	2			14						
Тема 4. Методологія науки геополітика		2	2			6						
Разом за змістовим модулем 1	48	8	8			30						
Змістовий модуль 2. Основні ідеї і принципи класиків геополітики												
Тема 5. Основні напрями становлення науки геополітика.	16	1	1			12						
Тема 6. Німецька геополітична школа.	21	3	3			24						
Тема 7. Геополітика оціночно-концептуальна. Англо-американська школа геополітики.	13	3	3			24						
Разом за змістовим модулем 2	72	7	7			60						
Усього годин	120	15	15			90						

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Геополітика та геостратегія як наукові дисципліни: поняття, об'єкт, предмет дослідження.	2
2	Становлення та теоретичні засади класичної геополітики.	2
3	Геополітичні епохи.	2
4	Методологія науки геополітика	2
5	Основні напрями становлення науки геополітика.	1
6	Німецька геополітична школа.	3

7	Геополітика оціночно-концептуальна. Англо-американська школа геополітики.	3
---	---	---

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Геополітика та геостратегія як наукові дисципліни: поняття, об'єкт, предмет дослідження.	2
2.	Становлення та теоретичні засади класичної геополітики.	2
3.	Геополітичні епохи.	2
4.	Методологія науки геополітика	2
5.	Основні напрями становлення науки геополітика.	1
6	Німецька геополітична школа.	3
7	Геополітика оціночно-концептуальна. Англо-американська школа геополітики.	3
	Разом	15

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Геополітика та геостратегія як наукові дисципліни: поняття, об'єкт, предмет дослідження.	4
2	Становлення та теоретичні засади класичної геополітики.	6
3	Геополітичні епохи.	14
4	Методологія науки геополітика	6
5	Основні напрями становлення науки геополітика.	12
6	Німецька геополітична школа.	24
7	Геополітика оціночно-концептуальна. Англо-американська школа геополітики.	24
	Разом:	90

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання

В процесі навчання використовуються словесні методи: лекція, лекція-дискусія; наочні: демонстрація матеріалу за допомоги мультимедійних засобів; практичні: реферати з історії міжнародних відносин. Крім того, важливу роль відіграють творчі, проблемно-пошукові методи, пов'язані із постановкою наукової гіпотези, розгляд якої має знайти відображення в навчальній діяльності студентів. Обов'язковими є усне, або письмове опитування; тестування; захист рефератів (інших практичних робіт); пірінгове опитування тощо. Основними формами навчання є лекції, семінарські завдання, самостійна робота студентів.

7. Методи навчання

Активно застосовуються такі методи, як, наприклад, проблемне, практико-орієнтовне, проектне навчання, кейс-метод, навчання через дослідження, початкові дискусії та дебати, командна робота, робота у навчально-наукових гуртках тощо.

8. Оцінювання результатів навчання

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1 Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль I. Теоретичні підвалини науки геополітики, основні етапи її становлення.		
Пр. 1. Становлення та теоретичні засади класичної геополітики.	РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин. РН02. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих Конфліктів. РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці. РН04. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень. РН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.	10
Самостійна робота 1. Проблема формування геостратегії держави.		5
Пр. 2. Геополітичні епохи		10
Самостійна робота 2. Українська геополітична школа: етапи становлення та перспективи розвитку.		10
Пр. 3. Методологія і функції науки геополітики		10
Самостійна робота 3. Нормативно-доктринальні та оціночно-концептуальні геополітичні теорії.		5
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Основні ідеї і принципи класиків геополітики		
Пр. 4. Німецька геополітична школа.	РН07. Здійснювати опис та аналіз міжнародної ситуації, збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси. РН11. Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та	35
Пр. 5. Геополітика оціночно-концептуальна. Англо-американська школа геополітики.		35

	аналітичні.	
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік		30
Всього за курс	(Навчальна робота + екзамен) ≤ 100	
Курсовий проект/робота (за наявності)		100

8.2 Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3 Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати повинні мати коректні текстові та веб-посилання на використану літературу.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

- Основи геополітики та геостратегії

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2558>

Історія міжнародних відносин // <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2954>

1. Асатуров С.К. Методичні рекомендації з дисципліни «Вступ до спеціальності Міжнародні відносини». Навчально-методичне видання. - К.: Редакційно – видавничий відділ НУБіП України, 2020., - 112 с.

2. Асатуров С.К. Методичні рекомендації з дисципліни «Історія дипломатії». Навчально – методичне видання. – К.: Редакційно – видавничий відділ НУБіП України, 2020. - 107 с.

3. Асатуров С. К. Методичні рекомендації з початкової дисципліни «Історія міжнародних відносин 1648–1815 рр.).

4. Асатуров С. К. Робоча програма навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин 1648 – 1815 рр.». - Асатуров С. К. Методичні рекомендації з дисципліни «Історія міжнародних відносин 1815 – 1918 рр.». – К., в-во НУБіП України, 2025 р.

5. Асатуров С. К. Робоча програма навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин 1815 – 1918 рр.». К., 2025 р.

6. Робоча програма освітньої компоненти «Основи геополітики та геостратегії». – К., 2024 р.
7. Робоча програма навчальної дисципліни «Основи геополітики та геостратегії». – К., 2025 р.
8. Копійка В. В. Робоча навчальна програма дисципліни «Історія міжнародних відносин (1789 – 1914)». – К., 2007., - 14 с.
9. Міжнародні системи та глобальний розвиток: підручник. / Кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред. А.В. Губерського, В.А. Манжоли. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 606 с.
10. Системи міжнародних відносин. Навчальний посібник. / За ред. В. А. Манжоли. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2007.

10. Рекомендовані джерела інформації

- Британський лев проти німецького орла: англо-німецькі суперечності в Африці (1871–1896 рр.): Монографія. / Долід В.В., Троян С.С. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2022. 204 с.
- Булик М. В. Історія міжнародних відносин у давні часи: навчальний посібник. Маріуполь: МДУ, 2017. 274 с.
- Брусиловська О. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н.е. –сер. XVII ст. н.е.) : навч.-метод. посіб. для студентів ОНУ ім. І. І. Мечникова /О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2013. – 188 с
- Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. /Т. Григор'єва. – Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. –177 с.
- Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу. – К.: Проза, 2005. – 560 с
- Зінченко А. Л. Історія дипломатії : навч. посіб. / А. Л. Зінченко. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 433 с
- Головченко В.І., Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.). - К.: «Либідь», 2010. – 520 с.
- Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 632 с.
- Історія міжнародних відносин і зовнішньої політики. XX – початок XXI ст.: Навч. посіб. / В.Ф. Салабай, І.Д. Дудко, М.В. Борисенко, М.П. Чуб. – К.: КНЕУ, 2006. – 368 с.
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. – 139 с
- Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–1970-ті роки): Підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. — К.: Либідь, 1999. — 558 с.
- Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): Підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. — К.: Либідь, 2001. — 622 с.
- Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. – 140 с
- Марущак М. Й. Історія дипломатичних відносин у XX сторіччі : [навч. посіб.] / М. Й. Марущак. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 368 с.
- Крушинський В. Ю., Манжола В. А. Міжнародні відносини та світова політика. 1945-1980. Дати. Події. Факти: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2007. – 192 с.
- Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини XX ст. : (історико-політ. есе) : [в 2 ч.] / Е. М. Кучменко, Б. А. Кучменко. – К. : [ІПК ДСЗУ], 2007. – Ч. 1. – 369 с. ; Ч. 2. – 386 с.
- Турчин Я.Б., Демчишак Р.Б., Матлай Л.С. Історія міжнародних відносин (1914–2015): навчальний посібник для студентів ВНЗ Львів: Вид-во Львів. Політехніки, 2016.– 140 с.
- Турчин, Я. Б. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.) [Текст] : навчальний посібник / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. – 138 с.

- Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник. – К.: Персонал, 2009. – 224 с.
- Цветков Г. М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917-1945рр.: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1997. – 232 с
- Black, Jeremy. A History of Diplomacy (U. of Chicago Press, 2010)
- Brusylovskaya, O. (2013). The history of international relations(III millennium BC – the middle of the XVIIth century AD): educational and methodical manual. Odesa : Odessa I. I. Mechnikov National University.
- Encyclopedia of Western Colonialism since 1450 / Thomas Benjamin, editor in chief. – Thomson Gale, 2007. – 1248 p.
- Furet F. Revolutionary France 1770–1880. – Malden: Blackwell, 2000. – 630 p.
- Hayne, M. B. The French Foreign Office and the Origins of the First World War, 1898–1914 (1993)
- Hryhorieva, T. (2014). History of diplomacy: from antiquity to the end of the XVIII century. Kyiv : “Kyievo-Mohylianska Akademiia” Publishing House.
- Jackson, Peter "Tradition and adaptation: the social universe of the French Foreign Ministry in the era of the First World War", French History,24 (2010)
- Khizhniak, I. (2011). Systems of international relations in the history of modern times. Kyiv.
- Kissinger, Henry. A World Restored: Metternich, Castlereagh, and the Problem of Peace: 1812-1822 (1999)
- Kissinger, H. (2017). World Order: Reflections on the Character of Nations and the Course of History. Kyiv.
- Macalister-Smith Peter, Schwietzke, Joachim, ed., Diplomatic Conferences and Congresses. A Bibliographical Compendium of State Practice 1642 to 1919 W. Neugebauer, Graz, Feldkirch 2017
- MacMillan, Margaret. Paris 1919: Six Months That Changed the World (2003).
- Malchow H. L. History and International Relations: From the Ancient World to the 21st Century / H. L. Malchow. – New York ; London, 2016. – 336 p.
- Nicolson, Sir Harold George. The Congress of Vienna: A Study in Allied Unity: 1812-1822 (2001)
- Otte, Thomas G. The Foreign Office Mind: The Making of British Foreign Policy, 1865–1914 (2011).
- Puchala D. J. Theory and History in International Relations / D. J. Puchala. – New York; London, 2003. – 288 p.
- Rivière de Carles, Nathalie, and Duclos, Nathalie, Forms of Diplomacy (16th-21st c.), Toulouse, Presses Universitaires du Midi, 2015
- Smith Th. W. History and International Relations / Th. W. Smith – London; New York, 2003. – 240 p.
- Wilkinson, Paul. International Relations: A Very Short Introduction. 2007. Oxford University Press.

11. Джерела мережі Інтернет

1. <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2954>
2. <https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-242>
3. <https://www.uu.nl/en/research/history-of-international-relations>
4. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0305829808097648?journalCode=mila>